

Ruoka-avun tilannekatsaus nro. 6

Ruoka-apu.fi

KIRKKOPALVELUT

Sisällysluettelo

Lyhyesti	1
1 Johdanto.....	2
2 Tilannekatsauksen laatiminen ja aineiston kuvaus.....	3
2.1 Vastaajat organisaatiotyyppin ja toiminta-alueen mukaan	3
2.2 Ruoka-aputoiminnan kuvaus	4
2.3 Ruoka-avun seuranta	4
3 Ruoka-avun asiakasmäärien kehitys	5
3.1 Asiakasmäärän kehitys.....	5
3.2 Asiakasmäärän kehitykseen liittyvät huomiot.....	6
4 Hävikki- ja ylijäämäruuan saatavuus.....	9
4.1 Muutos hävikki- ja ylijäämäruuan saatavuudessa	9
4.2 Hävikki- ja ylijäämäruuan saatavuuteen liittyvät huomiot	9
5 Ruoka-avun henkilöresurssit.....	11
6 Yhteistyö ruoka-aputoiminnassa	13
7 Hyvinvointialueiden rooli ruoka-avussa.....	14
8 Ajankohtaiset huomiot	15
Lähteet	18
Tilannekatsauksen kokoamiseen osallistuneet organisaatiot ja yhteisöt.....	19

Lyhyesti

Ruoka-avun tilannekatsaukset kokoavat vuosittain sähköisen kyselyn avulla ajankohtaista tietoa ruoka-avun kentältä. Kyselyyn vastasi maaliskuussa 2025 yhteensä 286 Ruoka-apu.fi-verkkopalveluun rekisteröitynyttä ruoka-aputoimijaa. Vastaajat edustivat järjestöjä, seurakuntia, kuntia, hyvinvointialueita ja hävikkiterminaaleja. Katsaus kattaa noin kolmasosan Suomen ruoka-aputoimijoista.

73 prosenttia vastaajista kertoi asiakasmääriensä kasvaneen vuoden 2024 aikana. Erityisesti ruoka-avun tarpeen kasvua kerrottiin tapahtuneen lapsiperheiden, Ukrainasta paenneiden ja muiden maa-hanmuuttaneiden joukossa. Ruoka-apuun turvautumisen taustalla vaikuttivat muun muassa hallituksen leikkaukset sosiaaliturvaan, työttömyyden kasvu, elinkustannusten kasvu ja lomautukset.

Asiakasmäärien kasvaessa hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuus heikentyi edellisvuosien tapaan. 63 prosenttia vastaajista kertoi jaettavan ruoan vähentyneen vuoden 2024 aikana. Kaupoista saatavan hävikin vähentymistä onnistuttiin osittain paikkaamaan koulujen ja keskuskeittiöiden ylijäämäruoalla. Koulujen ylijäämäruokaa jakoi 22 prosenttia vastaajista. Ruoka-avussa on havaittavissa jaettavan ruoan yksipuolistumista ja riittämättömyyttä kaikille avuntarvitsijoille. Useamman vuoden jatkunut kehitys, jossa asiakasmäärät kasvavat ja jaettavan ruoan määrä vähenee, näyttää tämän tilannekatsauksen perusteella jatkuvan yhä.

Kyselyyn vastanneet ruoka-aputoimijat järjestivät vuoden 2024 aikana yhteensä 22 089 ruoka-aputapahtumaa. Ruoka-apu.fi:ssä ilmoitettiin yli 43 000 tapahtumaa, ja raportoitujen tietojen perusteella ruoka-aputapahtumissa oli vuonna 2024 ainakin 375 926 kohtaamista. Todellisuudessa kohtaamisia oli vieläkin enemmän, sillä järjestetyistä tapahtumista raportoitiin vain osa.

Ruoka-aputoimijoiden toimintaedellytyksiä vahvistettiin lokakuussa 2024 annetulla valtioneuvoston asetuksella ruoka-avun rahoituksesta, mutta monet muut kehityskulut aiheuttivat epävarmuutta ruoka-avun kentällä. Muun muassa muutokset rahoituksessa hyvinvointialueilla, järjestöihin kohdistuneet leikkaukset sekä muutokset palkkatukitoiminnassa haastoivat ruoka-aputoimijoita viime vuoden aikana. Hyvinvointialueiden vaikutus toimintaan oli vaihtelevaa – osalla alueista yhteistyö toimi, toisilla rahoitus ja työllistämismahdollisuudet heikentyivät. Ruoka-aputoimijat kaipasivat lisää resursseja toiminnan kehittämiseen ja vapaaehtoistyön koordinointiin, jotta tärkeää työtä ihmisten kohtaamisen, ruuan tarjoamisen, yhteisöllisyyden ja monenlaisen muun tuen antamisen parissa voitaisiin jatkaa.

1 Johdanto

Ruoka-avun tilannekatsauksia on julkaistu vuodesta 2020 alkaen. Ne kokoavat tietoa suomalaisesta ruoka-aputoiminnasta ja siinä tapahtuneista muutoksista. Tämä katsaus kuvaa vuoden 2024 tilannetta ja muutoksia. Ruoka-apu.fi:n tilannekatsaus on tällä hetkellä ainoa valtakunnallinen, säännöllisesti ruoka-avun tilannetta yli organisaatiorajojen kartoittava selvitys.

Kysely lähetettiin maaliskuussa 2025 yhteensä 1141 Ruoka-apu.fi-palveluun rekisteröityneelle käyttäjälle. Siihen vastasi 286 ruoka-aputoimijaa eri puolilta Suomea. Vastausprosentti oli 25. Vastaajat edustivat järjestöjä, yhdistyksiä, seurakuntia, hävikkiterminaleja, verkostoja sekä kuntia ja hyvinvointialueita. Kyselyyn vastasi sekä vapaaehtoisia että palkattuja työntekijöitä.

Tänä vuonna kyselyyn oli ensimmäistä kertaa mahdollisuus vastata myös ruotsiksi. Ruotsinkielisiä vastauksia kyselyn aineistossa oli alle kolme prosenttia.

Tilannekatsauksen kyselyn vastaukset kattavat noin 30 prosenttia kaikista Suomen ruoka-aputoimijoista, sillä Suomessa on arvioitu toimivan noin 1000 ruoka-apua järjestävää tahoa. Tilannekatsaus ei kata neljänneksen sektorin ruoka-aputoimintaa, joka toimii pääosin sosiaalisen median eri alustoilla tai naapuriapuna. Mukana ei ole myöskään muita sellaisia ruoka-aputoimijoita, jotka eivät ole rekisteröityneet Ruoka-apu.fi:hin. Tämän takia vastauksia ei voi sellaisenaan yleistää koskemaan kaikkea Suomen ruoka-aputoimintaa, vaan tilannekatsaus muodostaa näytteen Suomessa toteutettavan ruoka-avun tilanteesta.

Kyselyn lukuja on täydennetty tänä vuonna Ruoka-apu.fi:n toiminnassa kerätyillä luvuilla. Ruoka-apu.fi:ssä on rekisteröityneenä yli 700 ruoka-aputoimijaa, jotka ovat joskus ilmoittaneet ruoka-aputapahtumia. Vuonna 2024 tapahtumia ilmoitti noin 55 prosenttia palvelussa rekisteröityneistä toimijoista. Ruoka-apu.fi:ssä kerätty tilastotieto täydentää kyselyn luomaa kuvaa ruoka-aputyön laajuudesta, vaikka tilastotietojen systemaattinen kerääminen ruoka-avun kentällä on edelleen kehitysvaiheessa.

Katsauksen aluksi esitellään sen toteutusta ja aineistoa. Tämän jälkeen kuvataan ruoka-aputoimintaa ja sen seuranta sekä asiakasmäärien ja jaettavan ruoan kehitystä vuonna 2024. Luvussa 5 käsitellään henkilöresursseja ja luvussa 6 yhteistyötä ruoka-avun kentällä. Luvussa 7 aiheena on hyvinvointialueiden vaikutus ruoka-aputoimintaan. Luvussa 8 tuodaan esiin vastaajien ajankohtaisia huomioita. Luvuissa 3–8 tekstissä on kursivilla erotettuja sitaatteja kyselyvastauksista. Tilannekatsauksen lopussa on lista kyselyyn vastanneista organisaatioista ja yhteisöistä.

Tilannekatsauksen on koonnut Ruoka-apu.fi ja kirjoittaneet hankepäälliköt Laura Kumpuniemi ja Jenni Passoja.

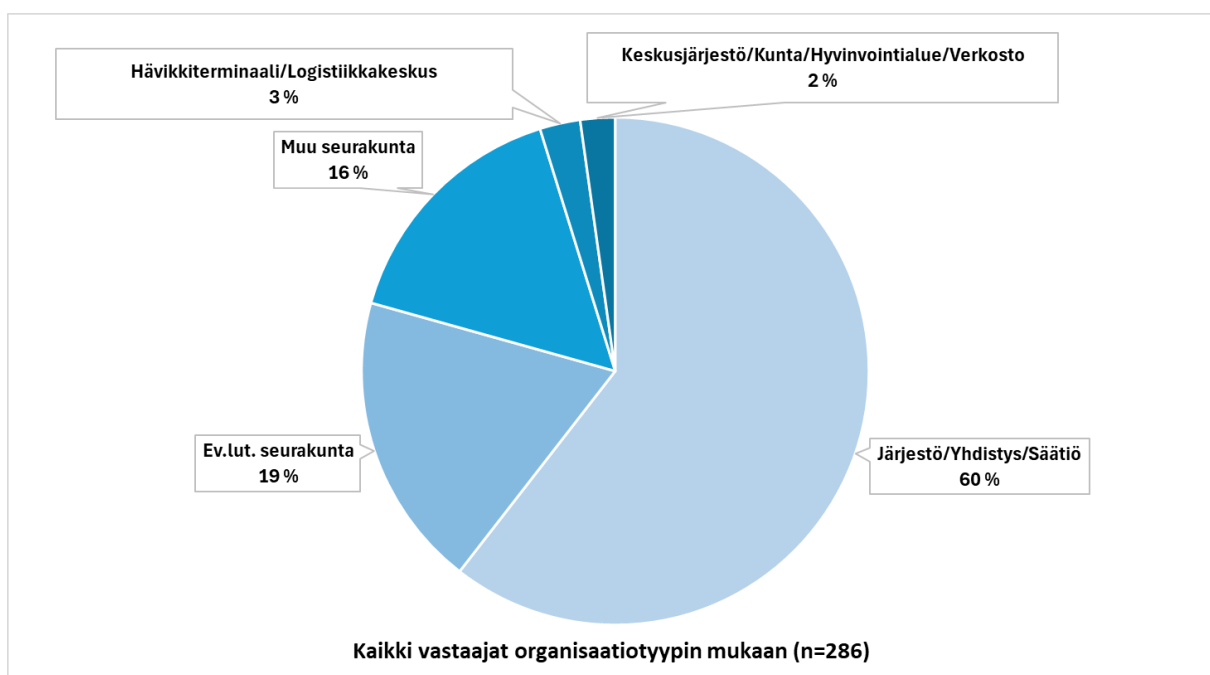
[Ruoka-apu.fi](https://ruoka-apu.fi) on valtakunnallinen ruoka-apua etsivien ja sitä järjestävien verkkopalvelu. Palvelusta ruoka-apua etsivä löytää ruoka-aputapahtumia ja ruoka-apua järjestävä saa tietoa ja tukea toimintaansa. Ruoka-apu.fi tukee toimijoiden välistä yhteistyötä ja toiminnan kehittämistä sekä ruoka-avun tiedolla johtamista. Toimintaa hallinnoi Kirkkopalvelut ry ja rahoittaa STEA.

2 Tilannekatsauksen laatiminen ja aineiston kuvaus

Ruoka-avun tilannekatsaus on koottu Ruoka-apu.fi-verkkopalveluun rekisteröityneille ruoka-aputoimijoille lähetetyn sähköisen kyselyn vastauksista. Kysely lähetettiin 1141 Ruoka-apu.fi-käyttäjälle. Vastauksia kerättiin ajalla 3.–31.3.2025.

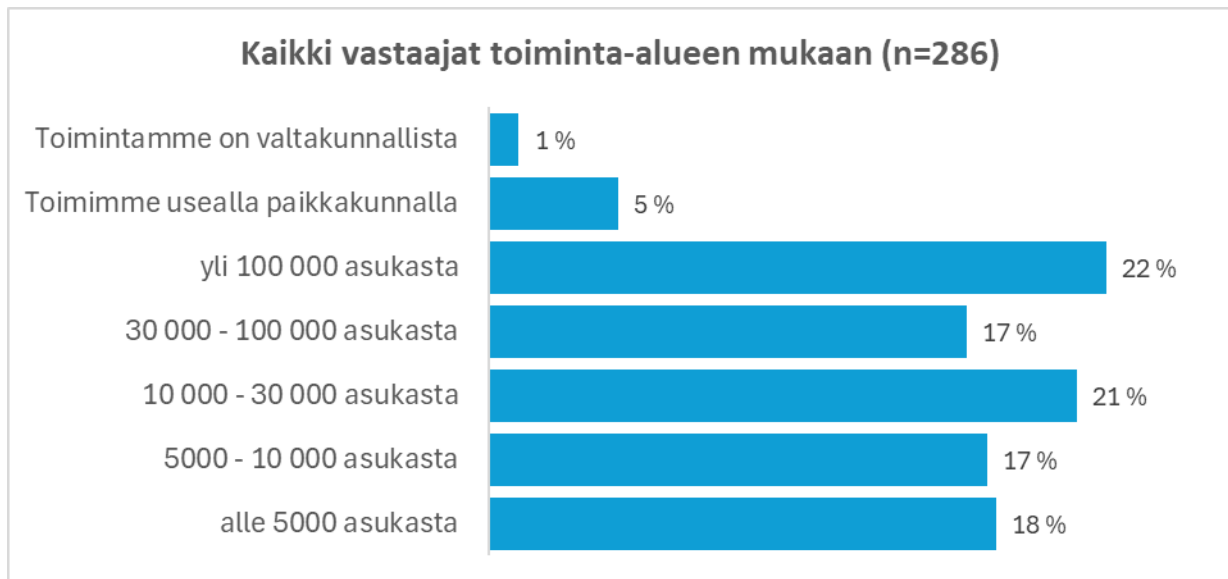
2.1 Vastaajat organisaatiotyyppin ja toiminta-alueen mukaan

Kyselyyn vastasi 286 ruoka-aputoimijaa, joista 60 prosenttia edusti järjestöjä, säätiöitä ja yhdistyksiä, 19 prosenttia evankelis-luterilaisia seurakuntia, 16 prosenttia muita seurakuntia sekä viisi prosenttia ruoka-avun verkostoja, kattojärjestöjä, hävikkiterminaaleja ja kuntia. Vastaajista 53 prosenttia toimii ruoka-avussa vapaaehtoisena, 44 prosenttia palkattuna työntekijänä ja kolme prosenttia muussa tehtävässä esimerkiksi harjoittelijana, palkkatuella tai työkokeilussa.

Kuva 1. Kaikki vastaajat organisaatiotyyppin mukaan (n=286)

Kyselyn vastaajat edustivat 164 eri järjestöä, yhdistystä tai säätiötä, 51 eri evankelis-luterilaista seurakuntaa, 43 eri muuta seurakuntaa, seitsemää eri hävikkiterminaalia tai logistiikkakeskusta sekä kuutta eri hyvinvointialuetta, keskusjärjestöä, kuntaa tai verkostoa (Kuva 1). Yhteensä vastaajat edustivat 271 eri tahoa.

Kuva 2. Kaikki vastaajat toiminta-alueen mukaan (n=286)

Vastaajat järjestävät ruoka-aputoimintaa niin pienillä, keskisuurilla kuin suurilla paikkakunnilla. Osa vastaajista toimii valtakunnallisesti (n=3) tai usealla paikkakunnalla (n=13). 270 vastaajaa toimii paikallisesti yhden kunnan alueella.

2.2 Ruoka-aputoiminnan kuvaus

Kyselyssä pyydettiin vastaamaan, millaista ruoka-aputoimintaa organisaatio toteuttaa. Vastaajan oli mahdollista valita useampi vaihtoehto.

Vastaajien (n=286) ruoka-aputoiminta koostui pääasiassa ruokakassijakeluista (65 %) ja yhteisöruokailuista (49 %). Kolmanneksi yleisintä oli Aineellisen avun ESR+-maksukorttien jakaminen (38 %). Lisäksi vastaajat jakoivat koulujen ylijäämäruokaa (22 %) ja muuta ravitsemispalveluiden ylijäämäruokaa (15 %). Toiminnassa jaettiin myös muita lahjakortteja (16 %) ja maksuosoituksia ja diakonia-avustuksia (15 %). Osa vastaajista piti hävikkikauppaa (4 %). Osalla vastaajista ei ollut omaa ruoka-aputoimintaa, vaan he tukivat muita ruoka-aputoimijoita muun muassa logistiikassa, oheistoiminnoissa, yhteistyössä ja toiminnan kehittämisessä (9 %). 15 prosentilla vastaajista oli muuta toimintaa, kuten rahoituksen koordinoimista, paikallista tai valtakunnallista vaikuttamistyötä sekä välipalatarjoiluja.

Ruoka-avussa kohdataan ihmisiä monella eri tapaa. 81 prosenttia vastaajista kertoi järjestävänsä ruoka-avun ohessa muuta toimintaa. 19 prosenttia ilmoitti, että toiminta keskittyy vain ruoka-aputoiminnan toteuttamiseen. Ruoka-avun lisäksi vastaajien (n=231) toimintaan kuuluivat muun muassa ajanvieto ja keskusteluapu (72 %), neuvonta ja ohjaus (63 %), hengellinen toiminta (43 %), ryhmätoiminta (33 %) sekä työllisyyttä edistävä toiminta (32 %). Ruoka-aputoiminnan ja sen verkostoyhteistyön kehittämistä ja kouluttamista oli 17 prosentilla vastaajista. 13 prosenttia vastaajista kertoi järjestävänsä jalkautuvia sosiaali- ja terveyspalveluita.

18 prosenttia vastaajista kertoi järjestävänsä muuta toimintaa kuin mitä kyselyssä oli annettu valmiiksi vastausvaihtoehdoiksi. Vastaajat kertoivat muun muassa järjestävänsä suomen kielen opetusta, tarjoavansa terveysneuvontaa, tukevansa iäkkäiden kotona asumista sekä jakavansa vaatelahjoituksia.

2.3 Ruoka-avun seuranta

Kyselyssä kartoitimme, millaista seuranta ruoka-aputoimijat tekivät toiminnastaan. Kysyimme, kerääntäänkö ruoka-aputoiminnasta seurantatietoja ja pyysimme mahdollisuuksien mukaan kertomaan lukuja, kuten ruoka-aputapahtumien ja niihin osallistuneiden henkilöiden määrää. Kysymysten tavoit-

teenä oli saada luotua kuvaa ruoka-aputoiminnan laajuudesta valtakunnallisesti. Vastaajista 87 prosenttia (n=286) kertoi keräävänsä seurantatietoja. Seuranta ei tee 13 prosenttia vastaajista. Toiminnan seuranta teki 10 prosenttia enemmän kuin vuonna 2023.

254 vastaajaa raportoi tarkemmin tilastojaan järjestetyistä tapahtumista. Mikäli samasta organisaatiosta oli tässä kysymyksessä useampi vastaaja, otettiin luvuista keskiarvo. Luvuissa ei ole mukana vastaajia, jotka ilmoittivat useamman organisaation yhteenlasketut luvut. Tapahtumamäärästä poistettiin myös huomattavan suuret pienten organisaatioiden luvut, jotka eivät olleet todennettavissa. Luvut ovat suuntaa antavia, sillä valtakunnallisia ruoka-avun seurantatietoja ei kerätä systemaattisesti.

Tapahtumamäärästään kyselyssä kertoneet ruoka-aputoimijat (n=254) järjestivät vuonna 2024 yhteensä 22 089 ruoka-aputapahtumaa. Vuoden 2024 aikana yksittäisellä kyselyyn vastanneella toimijalla oli noin 87 ruoka-aputapahtumaa. Tämä on jonkin verran vähemmän kuin kyselyn vastaajat ilmoittivat vuodelta 2023, jolloin yhdellä vastaajalla oli keskimäärin noin 100 tapahtumaa vuodessa.

Lisäksi ruoka-aputoimijat ilmoittivat Ruoka-apu.fi:ssä vuonna 2024 kaikkiaan 43 752 tapahtumaa, mikä oli 28 prosenttia enemmän kuin vuonna 2023. Sivustolla ilmoitetuista tapahtumista raportoitiin niiden järjestämisen jälkeen 5804 tapahtumaa. Kohdattuja henkilöitä raportoiduissa tapahtumissa oli yhteensä 375 926. Todellinen kohdattujen määrä on suurempi, sillä tapahtumista raportoitiin vain reilut 13 prosenttia ja raportteja tapahtumistaan teki 131 eri organisaatiota. Ruoka-avussa asiointi on pääosin anonyymia eikä yksittäisten ihmisten tietoja ei tilastoida, minkä vuoksi asiakasmäärät kuvaavatkin parhaiten kohtaamisten määrää ruoka-avun tapahtumissa.

Ruoka-apu.fi-sivustolla vieraili vuoden 2024 aikana 156 863 eri kävijää, joista Ruoka-apu.fi:ssä tehdyn kävijäkyselyn mukaan 84 prosenttia eli yli 130 000 henkilöä oli etsimässä ruoka-apua itselle tai toiselle.

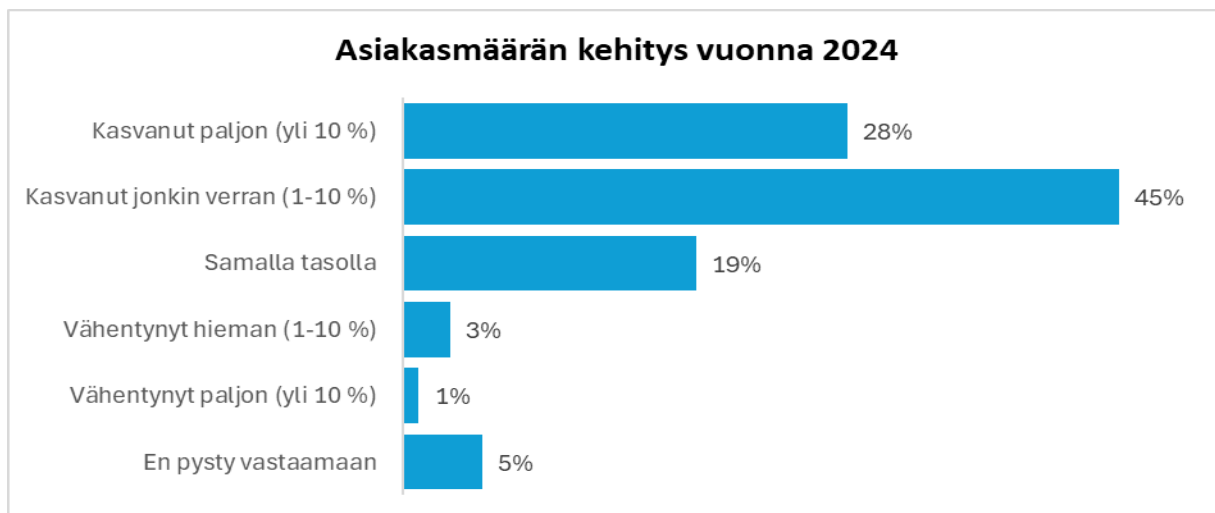
3 Ruoka-avun asiakasmäärien kehitys

Kyselyssä pyydettiin arvioimaan asiakasmäärän kehitystä vuonna 2024. Vastaaja sai tarkentaa vastauksiaan avoimella vastauksella, jossa oli mahdollisuus kertoa asiakkaiden määrään liittyvistä huomioista ja niihin vaikuttavista tekijöistä.

3.1 Asiakasmäärän kehitys

Kyselyn mukaan ruoka-avun asiakasmäärä on edelleen jatkanut kasvuaan. Vastaajista (n=286) 73 prosenttia kertoi asiakasmääränsä kasvaneen vuonna 2024 (Kuva 3). 28 prosenttia vastaajista kertoi asiakasmääränsä kasvaneen paljon eli yli 10 prosenttia. Suurin osa (45 %) vastaajista koki asiakasmääränsä kasvaneen jonkin verran (1–10 %). 89 prosenttia vastaajista, jotka olivat kertoneet asiakasmäärien kasvaneen, kertoivat myös keräävänsä toiminnastaan jotain seurantatietoja. Kasvaneen asiakasmäärän voitaisiin siis olettaa perustuvan jonkinlaisiin seurantatietoihin, sillä usein toimijat keräävät tietoa nimenomaan asiakasmääristä.

Samalla tasolla asiakasmäärä oli pysynyt 19 prosentilla vastaajista. Vain neljä prosenttia vastaajista kertoi asiakasmääränsä vähentyneen vuonna 2024.

Kuva 3. Asiakasmäärän kehitys vuonna 2024 (n=286)

3.2 Asiakasmäärän kehitykseen liittyvät huomiot

198 vastaajaa kuvasi avovastauksella asiakasmäärän kehitykseen liittyviä huomioita ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Ruoka-aputoimijoiden havaintojen mukaan avuntarve kasvoi monissa eri ryhmissä, mutta eniten kasvaneita asiakasryhmiä olivat lapsiperheet, Ukrainasta paenneet ja muut maahanmuuttaneet. Myös nuoret ja iäkkäät mainittiin useissa avovastauksissa. Lapsiperheiden ja maahanmuuttaneiden määrän todettiin kasvaneen ruoka-apua etsivien joukossa myös edellisessä tilannekatsauksessa. Syinä kasvaneisiin asiakasmääriin esiin nousivat erityisesti sosiaaliturvaleikkaukset, lomautukset ja kustannusten nousu.

Suurin määrä mainintoja liittyi lapsiperheiden kasvaneeseen määrään. Lapsiperheiden määrän todettiin ruoka-avun piirissä lisääntyneen myös SPR:n ruoka-apukyselyssä vuonna 2024 (Kotiluoto 2024).

Apua tarvitsevien lapsiperheiden osuus on kasvanut. Hallituksen leikkaukset mm. asuminen ovat kasvattaneet diakonia-avun tarvetta, josta ruoka-apu on yksi osa.

Ikäihmisten avuntarve sekä lapsi/yskinhuoltajaperheiden kasvanut huomattavasti. Uusia tulee jatkuvasti.

Asiakkaita on tullut lisää, lapsiperheitä eritoten. Avuntarve on suurentunut ihmisillä paljon.

Lapset ja nuoret ovat nälkäisempiä tullessaan kerhoon. Kerhoruokailusta yli jäänyt ruokamateriaali jaetaan paikallaolijoille. Ottajia on enemmän 2024 kun aiempina vuosina.

Uusia asiakkaita tulee joka kuukausi. Ja pääsääntöisesti pidemmissä asiakassuhteissa olevat tietävät, että mm. toimeentulotuki pitää ensisijaisesti olla haettu. (--) Tukien leikkaus koskettaa etenkin yhden huoltajan perheitä sekä mm. hyväksyttävien asumiskustannusten standardit yksineläviä.

Ruoka-aputoimijoiden mukaan maahanmuuttaneiden osuus lisääntyi yleisesti ottaen eri puolilla Suomea. Elokuussa 2024 vastaanottorahaa pienennettiin, mikä Maahanmuuttoviraston alkuvuonna 2025 tekemän kyselyn mukaan oli lisännyt vastaanottokeskusten asiakkaiden asiointia ruoka-avussa (VN/17379/2025). Ukrainasta paenneiden lisääntynyt määrä ruoka-avussa voi osittain johtua myös

siitä, että monet ovat oleskelleet Suomessa niin pitkään, että he ovat löytäneet paremmin eri palveluiden, kuten ruoka-avun, pariin. Myös mediassa esillä ollut kansainvälisten opiskelijoiden kasvanut osuus ruoka-avussa näkyi kyselyssä.

Ukrainalaisten osuus kasvanut ja tullut myös muualta muuttaneita lisää, myös lapsiperheitä on tullut lisää.

Ukrainalaisten asiakkaiden määrä on kasvanut. He ovat usein perheellisiä, mikä on lisännyt avun piirissä olevien määrää.

Maahanmuuttajien määrä on lisääntynyt Ukrainan sodan johdosta.

Paikkakunnalla on vastaanottokeskus ja ruoka-aputapahtumien asiakkaat ovat suurimaksi osaksi maahanmuuttajia ja pakolaisia Ukrainasta. Heidän määränsä lisääntyi vuoden 2024 aikana.

Syksyllä 2024 tuli paljon opiskelijoita Aasiasta - jopa perheineen. Heidän määrä väheni loppuvuotta kohti, mutta jokunen käy edelleen. Muutoin samanlaista.

Sinne löytävät yhä useammin maahanmuuttajataustaiset henkilöt. Näille muun avun ja tuen tarjoaminen voi olla hankalampaa kuin valtaväestön asiakkaille, sillä yhteisen kielen puuttuminen vaikeuttaa kommunikointia.

Nuorten lisääntynyt määrä oli kiinnittänyt useiden ruoka-aputoimijoiden huomion. Muutama toimija nosti erityisenä uutena ryhmänä esille nuorten miesten hakeutumisen ruoka-apuun.

Apua hakeneiden joukko on hieman nuorentunut molemmissa ruokajakelumuodoissa.

Nuoria miehiä on tullut yllättävän paljon hakemaan ruokakassia perheiden ja eläkeläisten lisäksi. Tämä ilmiö on uusi.

Nuoria ruuanhakijoita on tullut satunnaisesti lisää, kun aiemmin oli lähinnä eläkeläisiä ja maahanmuuttajaperheitä.

Kävijöitä on enemmän. Ikäjakama on nuorentunut ts. myös nuoria aikuisia käy enemmän hakemassa ruokakassin.

[Asiakaskunta o]n muuttunut: asiakkaiksi on tullut nuorempia ihmisiä ja he tulevat säännöllisesti.

Muita mainittuja kasvaneita asiakasryhmiä olivat työttömät, isot lapsiperheet, työikäiset, opiskelijat, nuoret aikuiset, yksinasuvat, yksinäiset, opiskelijat, asunnottomat, yksinhuoltajat, iäkkäät, eläkeläiset, sairaseläkkeellä olevat yksin asuvat ja yksinäiset miehet. Tämä vahvistaa aiempaa käsitystä siitä, että ruoka-apu palvelee hyvin moninaista joukkoa ihmisiä.

Ruoka-apua tarvitsi kaiken ikäiset eläkeikäisistä lapsiperheisiin.

Avuntarvitsijoita on monista eri yhteiskuntaluokasta.

Työttömyyden kasvu, sähkön hinnan nousu, lomautukset, sosiaaliturvaleikkaukset sekä muut hallituksen leikkaus- ja taloustoimet sekä terveyskeskusmaksujen nostot mainittiin useissa vastauksissa. Ne olivat vaikuttaneet ruoka-avun tarpeeseen lisäävästi.

Ihmisillä on yhä vähemmän rahaa käytössään johtuen perusturvan leikkauksista, ja tämä näkyy suurempana nälkänä.

2024 alkuvuosi oli monella hankala, koska kylmien säiden ja kalliiden sähkösopimusten myötä monet joutuivat säästämään kaikesta. Tämä on helpottanut loppuvuodesta 2024. Asumislisän leikkaukset aiheuttivat hankaluuksia monelle kevästä 2024 lähtien. Lomautukset ja töiden loppumiset ovat aiheuttaneet myös asiakasmäärien lisääntymistä (etenkin perheitä). Kunnassamme on paljon sairaseläkkeellä olevia, joita yhteiskunnan leikkaukset ovat koskettaneet kovasti.

[K]ävijämäärät kasvoivat vuoden 2024 aikana lähes tuhannella käyntikerralla vuoteen 2023 verrattuna. Räjähävä piikki kävijöissä ajoittui elo-syyskuun vaihteeseen ja siitä koko loppuvuosi oli todella kiireistä. Päivittäinen kävijämäärä nousi noin 20 ruokailijasta jopa 35 ruokailijaan päivässä. Uskomme että tätä selittää osaltaan huhtikuussa tapahtuneet etuuksien ja työttömyysturvan heikennykset, jotka alkoivat näkyä kävijöidemme taloustilanteessa parin kuukauden viiveellä. Myös asunnottomien määrä kävijöistä kaksinkertaistui vuoden 2024 aikana.

Asiakasmäärä on lisääntynyt, koska hallituksen äärioikeistolaiset toimet; leikkaukset ja säästötoimet ovat kohdistuneet kaikkein heikompiosaisiin. Meiltä pyydetään paljon muutakin apua kaikkeen elämän ja toimeentulon järjestämiseen. Asuntoasiat on monella ongelmaisia asumistukien karsimisen jälkeen. Ihmisillä alkaa olla hätä.

Yleinen yhteiskunnallinen tilanne heijastui avuntarpeen kasvuun neuvonnan ja muun tuen lisääntyneenä kysyntänä. Osa kyselyyn vastanneista ruoka-aputoimijoista kertoi, kuinka asiakkaiden ongelmat ovat monimutkaistuneet ja monet tarvitsevat enemmän tukea ja ohjausta. Esimerkiksi asumisen ongelmiin haettiin apua ruoka-aputoimijoiden tuki- ja neuvontapalveluista. Ruoka-aputapahtumissa ihmisiä myös puhutti kustannusten nousu, taloudellinen ahdinko ja yksinäisyys.

Asiakkailla on entistä monimutkaisempia ongelmia. He ovat myös entistä huonokuntoisempia ja tarvitsisivat hyvin laajaa monenlaista apua.

Asiakasmäärä on pysynyt entisellään, mutta on havaittavissa, että asiakkaiden tuen ja ohjauksen tarve on lisääntynyt, koska palvelut ovat etääntyneet (digitalisoituneet) ja näin yhteiskunta on tuonut uuden asiakasryhmän: syrjäytetyt. Tuen tarvitsijoiden pulmat ovat monimutkaistuneet ja heidän kanssaan tehdään entistä enempää valituksia ja oikaisuja päätöksiin.

Asiakasmäärämme on pysynyt samalla tasolla mutta asiakaskontaktit ovat nousseet 56 % edellisvuoteen verrattuna. Tämä tarkoittaa, että asiakkaamme tarvitsevat nykyään enemmän tukea ja ohjausta kuin aikaisemmin, eniten autamme ohjaamisessa hyvinvointialueen palveluiden piiriin ja autamme asiakkaita kun odottavat aikoja. Odotusajat hyvinvointialueen sosiaalipalveluihin ovat pidentyneet.

Osa toimijoista oli huomannut, että heidän asiakasmääränsä kasvoi, kun toinen ruoka-aputoimija lopetti tai vähensi toimintaansa. Oman toiminnan kasvattaminen oli vaikuttanut asiakasmäärän lisääntymiseen. Niin ikään toiminnan supistaminen saattoi myös lisätä kävijöitä jäljelle jääneillä toimintakerroilla.

Vuosi 2024 oli ensimmäinen vuosi, kun uusi maksukorttimuotoinen EU:n tukema ruoka-apu toimi kokonaisen kalenterivuoden. Kuten vuonna 2023, jolloin maksukorttihankkeet alkoivat, muutama toimija kertoi myös nyt maksukorttien jakamisen lisänneen asiakasmääräänsä.

EU:n aineellisen avun maksukorttien myötä asiakasmäärä ja kohtaamiset vastaanotolla lisääntyneet. Myös perheitä talousasiakkaina enemmän.

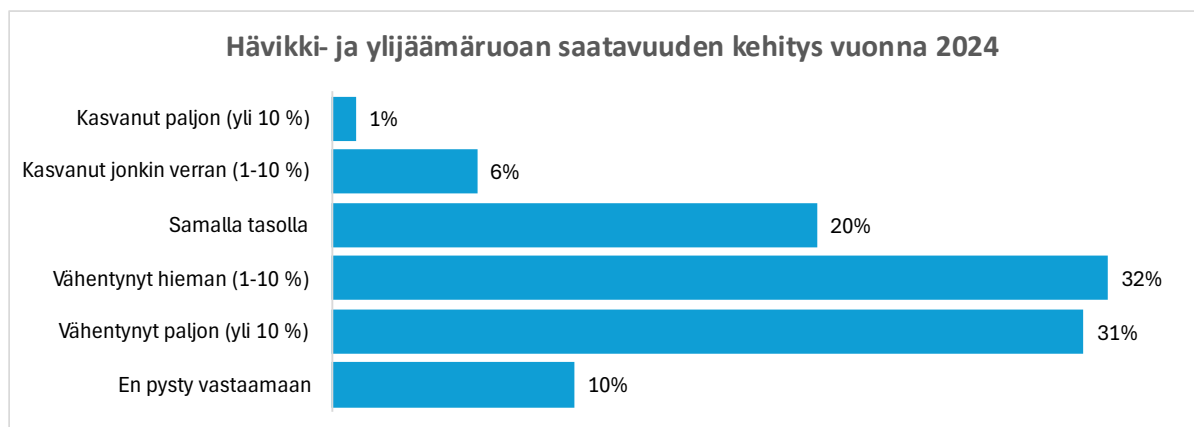
ESR+ hankkeen myötä asiakasmäärä on kasvanut.

Joillakin paikkakunnilla asiakasmäärät ovat kasvaneet runsaasti ja toisilla maltillisemmin. ESR+-ruokalahjakorttien jakaminen on kasvattanut asiakasmääriämme ja tuonut uusia kasvoja avun pariin.

4 Hävikki- ja ylijäämäruuan saatavuus

Vastaajia pyydettiin arvioimaan hävikki- ja ylijäämäruuan saatavuuden muutosta vuoden 2024 aikana. Vastaajilla oli mahdollisuus täydentää vastaustaan kertomalla tarkemmin jaettavan ruoan riittävyyteen liittyvistä huomioista.

4.1 Muutos hävikki- ja ylijäämäruuan saatavuudessa

Kuva 4. Hävikki- ja ylijäämäruuan saatavuuden kehitys vuonna 2024 (n =283)

Suurin osa vastaajista (63 %) kertoi hävikki- ja ylijäämäruuan saatavuuden vähentyneen hieman tai paljon vuonna 2024. Vastaajista 20 prosenttia ei kokenut hävikki- ja ylijäämäruuan saatavuudessa tapahtuneen muutosta. Seitsemän prosenttia kertoi saatavuuden parantuneen hieman tai paljon. Vastaajista 10 prosenttia ei pystynyt vastaamaan kysymykseen pääosin, koska toiminnassa ei käytetty hävikkiruokaa.

4.2 Hävikki- ja ylijäämäruuan saatavuuteen liittyvät huomiot

Vastaajista 159 kertoi avovastauksessa tarkemmin hävikki- ja ylijäämäruuan saatavuuteen ja riittävyyteen liittyvistä huomioistaan.

Edellisten vuosien tapaan hävikin saatavuuteen vaikutti vastaajien mukaan kauppojen omat hävikin vähentämiseen tähtäävät toimet, kuten tilattavan ruokatavaran tarkempi optimointi ja tuotteiden ilta-

alennukset, ns. punalaputetut tuotteet. Kolmasosa annetuista kommenteista liittyi nimenomaan kaupoista saatavan hävikin vähenemiseen. Iso osa vastaajista kommentoi ylipäätään hävikin määrän vähenemistä.

Hävikkiruuan saatavuus on laskenut (--) 2022 lähtien. Olemme saaneet yhä vähemmän tuotteita ylipäätään ja enemmän sellaisia tuotteita, jotka eivät ole ravintoarvoltaan hyviä, esim. sipsiä ja karkkia. Siksi päätimme muuttaa toimintamalliamme ja lopetimme hävikkiruuanjakelun kokonaan joulukuussa 2024. Meillä on kuitenkin koko ajan ollut myös mahdollisuus muuhun taloudelliseen avunantoon, sitä jatkamme.

Kauppojen hävikkiruuan määrä on vähentynyt jo aiemmin ja vuoden 2024 aikana se meni lähes nollaan. Edes leipää ei enää tullut. Myös koulujen ylijäämäruoan määrä väheni hieman.

Hävikkiruuan määrä on vähentynyt. Ruokamäärissä on myös paljon vaihtelua, mikä tuo haasteita ruokajakelun toteuttamiseen.

Pienellä paikkakunnalla yhden hävikkiä lahjoittaneen yrityksen lopettaminen vaikuttanut merkittävästi. Kauppojen ylijäämää tulee hyvin vähän jaettavaksi. Voimme jakaa yksittäisiä elintarvikkeita, ei ruokakasseja.

Kauppojen hävikkiruoka ja koulujen ylijäämäruoan määrä on vähentynyt huomattavasti samaan aikaan kun tarve kasvaa. Apua on saatu annettua, mutta annettava ruoka-apu on ollut pienempää kuin aikaisemmin.

Välillä olemme pulassa ruoan vähyyden kanssa. Ennen meillä oli tarjota kävijöille edes EU paketti ruokaa mutta nyt kun ruokaa on vähemmän emme pysty sitä millään paikkaamaan. Tällöin aina uhkana erittäin pienet ruokakassit.

Toisaalta kauppojen punalapputuotteiden menekillä nähtiin myös positiivisia puolia.

Kaupat myyvät hävikkiruokaa aiempaa enemmän hyvinkin edullisesti. Toisaalta tämä ei ole kokonaisuus huomioiden pelkästään negatiivinen ilmiö. Jos taloudellisesti tiukalla olevat henkilöt saavat edullisesti avun suoraan kaupasta, pois jää hävikkilogistiikka ja jakopiste. Kokonaisuus on hiilijalanjälkenä taloudellisin.

Ruuan monipuolisuus oli useiden vastaajien mielestä vähentynyt. Lihatuotteita ja muita proteiinin lähteitä kaivattiin lisää kaupoista. Leipää oli kommenttien perusteella yleensä hyvin saatavilla. Ruuan saatavuudessa oli suuria vaihteluita, mikä vaikeutti toiminnan suunnittelua ruoka-avussa. Jakeluun saatavan hävikin laatu ei myöskään aina ole kohdallaan.

Hävikkiruoka on kaikilta osin vähentynyt. Erityisesti tuoretuotteet, vihannekset ja hedelmät, ovat vähentyneet. Samoin lihatuotteet.

Kaupoilta saatu ruoka ei aina ole jakokelpoista, koska kaikki kaupat eivät noudata ruoka-apuun luovutettavien tuotteiden säädöksiä. Tämä tuottaa merkittävää lisä kustannusta jätehuollon osalta.

Osa toimijoista kertoi paikkaavansa kauppojen hävikin vähenemistä ostamalla ruokaa itse, täydentämällä sitä linjastoruokaloiden ylijäämäuudalla, hankkimalla uusia lahjoittajia sekä itse kasvattamallaan

sadolla. Useat saivat laitosruokaloiden (kuten keskuskeittiöt, koulut ja päiväkodit) ylijäämäruokaa jaettavaksi, minkä koettiin täydentävän hyvin hävikin vähenemisen aiheuttamaa vajetta. Kaikista kyselyn vastaajista koulujen ylijäämäruokaa jakoi 22 prosenttia ja muuta ravitsemispalveluiden ylijäämäruokaa 15 prosenttia. Joillain vastaajilla oli kuitenkin ollut ongelmia järjestää ylijäämäruuan jakelua kunnan tai viranomaisten päätöksenteon hitauden vuoksi. Joidenkin laitosruokaloiden kanssa yhteistyö oli loppunut esimerkiksi hyvinvointialueen päätöksestä.

Kauppojen alennusmyynti päiväystuotteille. Ei jää enää jakeluun kuin murto osa. Myös leipien iltalennus on voimistunut isommissa kaupoissa. Alueella ei ole elintarvikeyrityksiä. Maito- liha ja leipomoyrityksiä. Ne ovat vuosien varrella lopettaneet toimintansa ja siirtyneet muualle. Yhdistyksemme vapaaehtoiset ovat järjestäneet myyjäisiä ja kirpputoreja, näiden tuolla on hankittu jaettavaa ruokaa.

Kaupoista saatava hävikki on vähentynyt pikkuhiljaa vähän mutta tasaisesti. Olemme paikanneet vajetta hakemalla mahdollisimman paljon koulujen ja päiväkotien ylijäämää.

5 Ruoka-avun henkilöresurssit

Ruoka-aputoiminnan henkilöresursseja selvitettiin kyselyssä pyytämällä vastaajia kertomaan, kuinka monta vapaaehtoista ja palkattua työntekijää toimintaa oli järjestämässä vuonna 2024. Kyselyssä kysyttiin myös, kuinka monta työntekijää oli palkkatuettuja tai työkokeilun tai kuntouttavan työtoiminnan asiakkuuksien kautta mukana toiminnassa. Vastaajista 259 vastasi kysymykseen ruoka-avun henkilöresursseista. Vastanneiden (n=259) ruoka-aputoimintaa toteutti vuoden 2024 aikana yhteensä 6606 vapaaehtoista, 635 palkattua työntekijää sekä 591 palkkatuella, työkokeilussa tai kuntouttavassa työtoiminnassa. Lisäksi 99 vastaajaa kertoi henkilöresursseistaan tarkemmin avovastauksilla.

Vapaaehtoistyön merkitys on ruoka-apukentällä suuri, ja tämä näkyi myös avovastauksissa. Monet vastaajat kertoivat toimineensa joko kokonaan tai pääosin vapaaehtoisvoimin. Tästä oltiin ylpeitä, mutta vapaaehtoisvoimin toimiminen saattoi samalla aiheuttaa myös haasteita.

Olemme kaikki ylpeitä vapaaehtoistyöstämme.

Meillä ei ole varaa palkattuun työvoimaan. Kaikki toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen.

Työtä tehdään täysin vapaaehtois pohjalta. Ja tämä välillä vaikeuttaa toimintaa, jos vaikka vapaaehtoiset lomailee tai sairaana samaan aikaan.

Vapaaehtoistilannetta koskevat vastaukset kertoivat hyvin erilaisista tilanteista eri toimijoilla. Osalla oli pulaa vapaaehtoisista, kun osa vastaajista taas oli tyytyväisiä vapaaehtoisten saatavuuteen.

Hyvin saatu koordinoitua vapaaehtoisia mukaan. Ukrainalaisten osuus vapaaehtoisia kolmasosa.

Meillä on ollut riittävästi vapaaehtoisia ja joskus on ollut tarjolla lisää, mutta emme ole voineet ottaa mukaan enempää.

Aktiivisten vapaaehtoisten määrä vakiintunut, mutta uusiakin tulee toimintaan 3–5/vuosi.

Korona sulun jälkeen on ollut hyvin vaikea saada henkilökuntaa, jos saa, niin sen luotettavuus. Tänä päivänä kaikki haluaa palkkaa tai palkkatukea, jota pieni yhdistys ei voi tarjota.

Ruokaa haetaan 364 kertaa vuodessa. Vapaaehtoisista hakijoista suuri vaje, kuormittaa 3–5 osallistujaa. Ruoanjakotilaisuuksiin/ruokailuun/kahvitteluun vapaaehtoisia helpommin saatavilla.

Vapaaehtoisia tarvittaisiin enemmän, nyt työt samojen ihmisten harteilla.

Monet palkatuista työntekijöistä olivat osa-aikaisia tai hoitavat ruoka-avun ohella myös muita työtehtäviä. Palkattujen työntekijöiden työtehtävinä oli usein hallintoon, vapaaehtoisten koordinoimiseen, suunnitteluun, seurantaan, kehittämiseen ja raportointiin. Palkatut työntekijät toimivat usein vapaaehtoisten työntekijöiden koordinoijana tai heidän rinnallaan.

Työntekijän resurssia tarvitaan vapaaehtoistoiminnan tueksi. Etenkin kehittämis- ja raportointityöhön tulee olla varattuna palkkarahat työntekijää varten.

Vapaaehtoiset ovat sitoutuneita tehtävään ja pystyvät tarvittaessa hoitamaan jakelun ilman työntekijää, jolloin tämä voi keskittyä vastaanotolla yksilöohjaukseen.

Muutokset palkkatuen käytössä ja kuntouttavan työtoiminnan käytännöissä kirvoittivat useita kommentteja vastaajilta. Palkkatuen käyttöön on tullut useita muutoksia viime vuosina, minkä lisäksi siihen on vaikuttanut työllisyysmäärärahojen vähyys ja työllisyyspalveluiden siirtyminen kunnille vuoden 2025 alusta. Tämä on voinut vaikuttaa siten, että on ollut haastavaa löytää ihmisiä töihin palkkatuella.

Palkkatuetut yhden vuoden työsuhteet loppuivat vuoden 2024 aikana ja sen jälkeen on ollut vain vapaaehtoisia.

Toiminnassamme on yksi palkattu, pari vapaaehtoista ja keskimäärin kahdeksan kuntouttavan työtoiminnan henkilöä, joiden kuntoisuus on heikko. Hyvinvointialue on myös vuoden 2024 aikana päättänyt, ettei uusia kuntouttavan työtoiminnan sopimuksia tehdä ja että jatkossa hyvinvointialue toteuttaa itse kuntouttavaa työtoimintaa. Näin ollen on ennuste, että kuntouttava työtoiminta vähenee entisestään. Myöskään palkkatukea ei enää saada, koska kunta käyttää itse palkkatukipaikat.

Kaupunki on tehnyt viimeiset palkkatuki päätökset syksyllä 2024, jotka päättyvät keuhkolla 2025. Tämä vaikuttaa merkittävästi ruoka-aputoiminnan toteuttamiseen.

Kuntouttava työtoimintamuoto vähentyi ollen kokonaisuudessaan 14 henkilöä vuonna 2024, kun se oli 60 vuonna 2023. Työkokeilijoita sen sijaan työskenteli enemmän. Osa työntekijöistä aloitti eri pituisilla kuntouttavan työkokeilun jaksoilla ja eteni työkokeiluihin. Osa työllistettiin palkkatuella.

Minä olen palkattu koska minusta saa sen 100 prosenttia. (--) Muut 7 ovat kuntouttavassa työtoiminnassa. Harmittaa tuleva syksy koska ehkä jatkajaa ei löydy niin työt mitä olemme saaneet aikaiseksi eli kaupat ja kouluruokahakijaa emme ehkä saa niin tämä loppuu täällä (--) mikä olisi iso menetys.

Ruoka-apukenttä on perinteisesti työllistänyt heikossa työllisyysasemassa olevia. Muutokset työllistämistoimissa voivat vaikuttaa heikentävästi sekä näiden henkilöiden työllistämismahdollisuuksiin että

ruoka-apukentän toimintamahdollisuuksiin toiminnan muuttuessa yhä enemmän pelkästään vapaaehtoisten voimin tehtäväksi työksi.

11 kuntoutustyössä olevaa henkilöä ei ainoastaan auta keventämään vakituisen henkilöstön kuormitusta, vaan tarjoaa myös mahdollisuuden työmarkkinoiden ulkopuolella oleville ihmisille osallistua ja tuntea olevansa mukana. Tämä voi myös edistää merkityksellistä työllisyyttä niille, jotka ovat saattaneet olla kaukana työelämästä, ja tällä tavoin toiminnallasi voi olla myönteinen sosiaalinen vaikutus. (Käännetty ruotsista.)

6 Yhteistyö ruoka-aputoiminnassa

Ruoka-aputoimijat tekevät laajasti yhteistyötä. Kyselyssä kysyttiin, keiden kanssa yhteistyötä tehdään, ja vastaajalla oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto. Yhteistyötä kertoi tekevänsä 279 eli 98 prosenttia, kun taas kuusi vastaajaa (kaksi prosenttia) kertoi, etteivät tee yhteistyötä kenenkään kanssa.

Eniten yhteistyötä ruoka-aputoimijat tekivät lahjoittajien kanssa (54 prosenttia vastaajista). Seuraavaksi eniten yhteistyötä tehtiin evankelis-luterilaisten seurakuntien (47 prosenttia), kunnan tai kaupungin (41 prosenttia) ja kuntatasoisen ruoka-aputoimijoiden verkoston (37 prosenttia) kanssa. Vastaajat tekivät yhtä paljon yhteistyötä (34 prosenttia) muiden yksittäisten ruoka-aputoimijoiden sekä muiden kuin ruoka-apua järjestävien yhdistysten ja järjestöjen kanssa.

22 prosenttia vastaajista toimii ruoka-aputoimijoiden alueellisen eli hyvinvointialueella tai maakunnan alueella toimivan verkoston kanssa. Valtakunnallisen verkoston kanssa yhteistyötä oli 19 prosentilla. Hävikkiterminaalien kanssa yhteistyötä kertoi tekevänsä 20 prosenttia. 32 prosenttia teki yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. 28 prosenttia teki yhteistyötä muiden kuin evankelis-luterilaisten seurakuntien kanssa. Vastaukset ovat hyvin samoilla linjoilla kuin edellisen vuoden tilannekatsauksen kyselyssä.

166 vastaajaa kertoi avovastauksissaan yhteistyönsä monista eri muodoista. Monet ruoka-aputoimijat järjestivät erilaisia tapahtumia yhdessä muiden kanssa. Ruoka-aputoimijat saivat usein käyttää joko kuntien tai evankelis-luterilaisten seurakuntien tiloja toiminnassaan. Osa ruoka-aputoimijoista kertoi järjestäneensä ruoka-avun yhteistyössä paikkakunnan toimijoiden kesken tai jakoviikkoja vuorotellen. Toimijat myös jakoivat muille omassa toiminnassa ylijäänyttä ruokaa ja välittivät yhteistyökumppaneille tietoa ruoka-apukentän tilanteesta, erilaisista palveluista ja tapahtumista. Monet vastaajista kertoivat myös ottaneensa osaa erilaisten verkostojen ja toimijoiden yhteenliittymien tapaamisiin, joissa esimerkiksi jaettiin tietoa ja kehitettiin ruoka-aputoimintaa. Avovastauksissa kerrottiin myös logistisesta yhteistyöstä hävikkiterminaalien ja muiden toimijoiden kanssa.

Paikallisten ruoka-apu toimijoiden kanssa tapaamme 4 kertaa vuodessa. Kunta ja hyvinvointialueen tapaamiset myös useasti vuodessa. Muiden paikallisten järjestöjen kanssa teemme tiivistä yhteistyötä eri tapahtumien järjestämisestä, esim. yhteinen jouluruoka tapahtuma.

Olemme mukana vielä [paikallisessa] ruoka-apuverkostossa, jossa sovitaan mm. aikatauluja, kauppojen hakuvuoroja, yhteisiä tapahtumia sekä seurataan ruoka-avun kehitystä [paikkakunnalla]. Kokoamme verkoston toimintatilastot (--) kaupungin Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan/ kertomukseen. Verkostossa tehdään yhteistä tulevaisuuden suunnittelua. (--) Tiedotetaan aktiivisesti toisten toimijoiden ruoka-avusta ja siihen liittyvistä toiminnoista omille kävijöille.

Seurakunta antanut veloituksetta tilat käyttöön. (--) Hv-alueen kodinhoitajat toimittavat ruokakasseja asiakkailleen.

Yhteistyötä on myös ruoka-avussa asioivien palveluohjaus. Ruoka-aputoimijat tiedottivat toistensa toiminnoista, muista ruoka-aputapahtumista sekä erilaisista saatavilla olevista palveluista ruoka-avussa käyville. Myös hyvinvointialueiden ja järjestöjen palveluista oli käyty kertomassa ja antamassa neuvontaa ruoka-aputapahtumien yhteydessä.

Yhteistyö ruoka-aputoiminnassa koskee lähinnä vain sitä, että muut tahot kertovat asiakkaillemme toiminnastamme ja ns. lähettävät heitä meille.

Hyvinvointialueen ja kokemusasiantuntijajärjestön kanssa on tehty yhteistyötä palveluista saatavan tiedon lisäämiseksi ruoka-avun asiakkaille jalkautuvia neuvontapalveluita edistäen.

7 Hyvinvointialueiden rooli ruoka-avussa

Vastaajilta kysyttiin myös, miten hyvinvointialueiden toiminta on vaikuttanut ruoka-aputoimijoiden rahoitukseen, yhteistyöhön kunnan ja sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa, asiakkaiden palveluohjaukseen, työllistämiseen ruoka-avussa ja toimintaan kaiken kaikkiaan. Iso osa vastaajista (39–52 %) oli sitä mieltä, ettei hyvinvointialueiden toiminnalla ole ollut vaikutusta. Heikentymistä ja parannusta havainneita vastaajia oli suunnilleen sama määrä. Rahoituksen ja työllistämisen osalta vastaajat kuitenkin raportoivat useammin heikennyksistä kuin parannuksista. 21 prosenttia kertoi hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttaneen heikentävästi rahoitukseen, kun taas 15 prosenttia kertoi rahoitustilanteen parantuneen. Hyvinvointialueiden vaikutus työllistämiseen oli vastaajien mukaan niin ikään hieman heikentävä (18 v. 6 %).

121 vastaajaa kommentoi hyvinvointialueiden vaikutusta toimintaansa avovastauksilla. Hyvinvointialueiden toimintaa sekä kritisoitiin että keuhuttiin. Vastauksista kävi ilmi, että eri hyvinvointialueilla on hyvin erilainen suhtautuminen ruoka-aputoimintaan ja yhteistyöhön heidän kanssaan. Myös erilaiset toimintatavat sosiaalipalveluissa hämmensivät ja aiheuttivat haasteita. Monin paikoin hyvinvointialueiden toiminta oli vielä muotoutumassa ja henkilöstössä oli joillain alueilla paljon vaihtuvuutta, mikä on myös vaikeuttanut yhteistyön etenemistä. Rahoitusta ruoka-aputoimijoille oli joillain alueilla annettu, mutta toisilla ei tai ne olivat pienentyneet. Toisaalta on myös alueita, joissa yhteistyö ruoka-aputoiminnan ja hyvinvointialueen välillä on alkanut sujua ja hyödyttää myös ruoka-avussa kävijöitä.

Hyvinvointialue ei rahoita ruoka-aputoimijoita. Myös kuntien hyte-avustukset ovat pienentyneet. Hyvinvointialueiden myötä ruoka-aputoiminta on ns. väliinputoaja, kun se ei kuulu selkeästi hyvinvointialueelle eikä kunnille. Ruoka-apua toteuttavien järjestöjen tukeminen on kuntien vastuulla, mutta ruoka-avun asiakkaat ovat hyvinvointialueen palveluiden tarpeessa ja asiakaskuntaa.

Ruoka-aputyön avustukset ovat pienentyneet merkittävästi. Avustushakemusten käsittelyjen hitaus vaikuttaa toimintamme jatkuvuuteen paljon. Aiemmin avustuksia on saatu heti alkuvuodesta, kun Hyvinvointialueelta ensimmäinen maksatus on saatu vasta heinäkuussa. Varat toiminnan takaamiseen on jatkuvasti vaakalaudalla.

Nyt kun hyvinvointialueiden toiminta on vakiintunut ja työntekijät pysyneet alueilla, niin yhteistyötä on ollut helppo rakentaa. Tiiviit yhteyden sos.työhön sekä päihde- ja mielenterveyspalveluihin ja kaiken kaikkiaan koko sote-palveluihin. Asiakkaita ohjataan puolin ja toisin palveluiden piiriin sekä tehdään yhteistyökuvioita.

Olemme tiivistäneet yhteistyötä seurakunnan diakoniatyön ja hyvinvointialueen työntekijöiden kanssa. Mitä paremmin osaamme ohjata ihmisiä eteenpäin oikeiden palvelujen pariin niin silloin vältämme, että ruoka-avun "pysyväisasiakkuuksia" vältetään.

HVA:n ja diakoniatyöntekijät ovat paikan päällä ruoka-avun jakelussa ja auttavat asiakkaita tarvitsemiensa kysymysten kanssa. Osaa asiakkaista on kyetty auttamaan eteenpäin ihan paikan päällä, kun HVA työntekijät olleet apuna yhteyksien ottamisessa.

8 Ajankohtaiset huomiot

Kyselyn lopuksi vastaajia pyydettiin kertomaan muita ajankohtaisia huomioita ruoka-aputoimintaan liittyen. Ajankohtaisista huomioista kertoi 152 vastaajaa.

Vastaajat olivat erityisesti huolissaan sosiaaliturvan leikkausten vaikutuksista. Petteri Orpon hallitus toteutti useita heikennyksiä sosiaaliturvaan vuoden 2024 aikana, mikä kasvatti ruoka-aputoimijoiden mukaan avuntarvitsijoiden määrää. Lisäksi esimerkiksi terveyskeskusmaksut ovat olleet liian kalliita joillekin ruoka-avussa ja niiden oheispalveluissa asioineille. Tähän on voinut vaikuttaa esimerkiksi vuoden 2024 alussa tehdyt indeksikorotukset terveydenhuollon asiakasmaksuihin.

Hallituksen leikkaukset näkyvät leipäjonojen kasvussa ja yhteisöruokailujen kävijämäärissä.

Mitä enemmän hallitus tai muut päättävät tahot kiristävät köyhien saamia etuuksia ja mitä kalliimmaksi tulee elämisen perusasiat, sitä suurempi osa väestöstä ajautuu ruoka-avun. Jako hyvin toimeentulevien ja vähäosaisten välillä tulee jyrkemmäksi.

Yhteisruokailujen yhteydessä on SPR:n terveyspisteen toimintaa. Kävijämäärä hoitajan vastaanotolle on kasvanut, koska monilla asiakkailamme ei kertomansa mukaan ole varaa käydä [terveyskeskus]lääkärin vastaanotolla.

Jotkut vastaajista kokivat, että vastuu ruoka-apuun hakeutuvien ihmisten hyvinvoinnista on sysätty ruoka-aputoimijoille. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että sekä julkisen puolen palveluista että diakoniatyöstä ohjataan ihmisiä hakeutumaan ruoka-avun pariin.

Mielestäni ei ole oikein, että ruoka-apua kehitetään ja monipuolistetaan jatkuvasti sen sijaan että turvattaisiin jokaiselle toimeentulo. Ruoka-aputoimijoille on siis siirretty vastuuta, joka ei heille kuulu. Tilanne ei näytä olevan ainakaan helpottamaan päin.

Seurakunnista ja sosiaalipuolelta kehoitetaan asiakkaita hakeutumaan ruuanjakoon. Asiakasmäärät kasvavat.

Hyvinvointialueen sosiaalipäivystyksestä ohjataan ihmisiä ruoka-apuun hakemaan kiireellistä apua, jolla odotetaan ratkaistavan tilanne ilman heidän käsittelyään. Ihmisiä virheellisesti neuvottu, että he saavat sosiaalipalveluitten päätöksellä järjestöjen antamaa ruoka-apua.

Epävarmuudet ruoka-apukentällä ja huoli tulevasta rahoituksesta hankaloittavat ruoka-avun järjestämistä. Hyvinvointialueiden järjestötoimintaan kohdistuneessa rahoituksessa on tapahtunut muutoksia. Valtakunnallisella tasolla sosiaali- ja terveysjärjestöihin kohdistuneilla leikkauksilla on myös ollut vaikutusta ruoka-aputoimijoihin. Ruoka-avun valtionapu vakinaistettiin lokakuussa 2024 voimaan astuneella valtioneuvoston asetuksella, mikä vaikuttaa rahoituksen jatkuvuuteen. Se ei kuitenkaan koske kaikkia ruoka-aputoimijoita eikä välttämättä näkynyt vielä vuotta 2024 koskeneessa kyselyssä. On myös merkkejä siitä, että valtionavustus ruoka-aputoimijoille on saattanut vähentää alueilta saatavaa rahoitusta. Osa ruoka-aputoimijoista ei hae ulkopuolista rahoitusta toiminnalleen. Lisäksi palkkatukityöllistämiseen tehdyt muutokset herättivät erityistä huolta henkilöresurssien riittävyydestä.

Ruoka-apua toteuttavat järjestöt toimivat pääsääntöisesti täysin vapaaehtoistoiminnan varassa ja pienin resurssein. Siksi olisi tärkeää, että hyvinvointialueet ja kunnat säilyttävät alueellisen ja paikallisen ruoka-aputoimijoiden avustustason.

Ruoka-apu toiminta on ollut vaikeaa rahoituksen loppuessa.

[T]oiminnan järjestäminen on vaikeutunut kasvavien kustannusten myötä. Työllisyyden hoidon toimet ovat aiemmin olleet isommassa osassa ruoka-aputoimintaa toteuttavissa järjestöissä. Siihen liittyvät uudistukset ovat muuttaneet tilannetta haastavammaksi ja mm. palkkatukityöntekijöiden saaminen on vaikeutunut.

Meiltä yhdistyksiltä myös leikataan tuloja joka paikasta (jos ei ole palkkatukea niin ei myöskään siihen liittyvää kuntalisää, kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat puuttuvat ja STEA rahoitus väheni - tämä jo viime vuoden aikana). Toiminnan ja ruoka-avun toimittaminen ovat vaakalaudalla, kun koko yhdistys kamppailee olemassaolosta. Vakinainen henkilöstö on jo puolittunut puolessa vuodessa ja lopultakin päättyy rahoitus. Pian ei ole palkallisia ihmisiä, jotka vastaisivat toiminnan jatkuvuudesta.

Palkkatukilaisten "katoaminen" listoilta tuen loputtua kesällä 2024 vaikeuttaa organisoimista koko ajan enemmän.

Palkkatukityöllistäminen yhdistykseen on vaikeutunut paljon. Vaikka työntekijä saisi 100% palkkatuen 65% työaikaan varten, tulee yhdistyksen pystyä maksamaan kuitenkin lomarahat. Ruoka-aputyötä on hankala toteuttaa kokonaan vapaaehtoistyönä.

Toimijoita haastavat pienet resurssit ja toiminnan pyörittäminen vapaaehtoisvoimin. Vapaaehtoistyön merkitys on huomattava ja sen tärkeys tunnustetaan toimijakentällä. Toimijat kuitenkin toivoivat, että olisi mahdollista panostaa esimerkiksi toiminnan kehittämiseen ja vapaaehtoisten koordinoimiseen palkatun henkilöstön avulla. Myös byrokratia kuormitti pieniä toimijoita.

Vapaaehtoisten toteuttama ruoka-aputoiminta tarvitsisi edelleen kehittämishanketta ja koordinoivaa työntekijää. Vapaaehtoisten toiminnan ilo on säilytettävä ja ruoka-avun saralla on paljon työntekijälle kuuluvia tehtäviä, joiden tekemistä ei voida odottaa vapaaehtoisilta.

Avun tarve on kasvanut ja kasvamassa samalla, kun resurssit ovat joko pysyneet samoina tai vähentyneet. Yhtälö ei voi toimia kovin pitkään, mutta teemme parhaamme niillä resursseilla, joita meillä on. Ja loistavat vapaaehtoistoimijamme mahdollistavat toiminnan.

Tämän paperibyrokratian kanssa ei kohta enää jaksa kestää mukana. Tilitoimisto yrittää auttaa, mutta kun sekään ei meinaa selvitä nettikoukeroiden toteutuksesta. Lisäksi se laskuttaa palveluista ja menoja et voi vähentää.

Avunhakijoiden tarve keskustelulle ja ruoka-aputoimijoiden halu vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä nousivat myös esille vastauksissa. Ruoka-aputoiminta toimii ruoka-avussa asioiville tärkeänä paikkana kohdata ihmisiä. Osa toimijoista esimerkiksi aloitti vuonna 2024 yhteisöruokailujen järjestämisen kasvaneen tarpeen myötä.

Jokainen apua hakeva tulisi kohdata kunnioittaen ja tukea tulisi tarjota kokonaisvaltaisesti. Ruoka-apu on paljon muutakin kuin ruokakassin ojentamista. Ruoka-apu parhaimmillaan vahvistaa osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemusta ja parantaa hyvinvointia.

Vapaaehtoiset kertovat, että avunsaajilla on tarve keskustella ja olla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa.

Toiminta on tuonut todellista ruoka-apua tarvitsevat yhteen, on matalan kynnyksen toimintaa, on annettu aikaa keskusteluille. Samoin yksin asuvat ovat lähteneet kotoa tapaamaan toisia vertaisiaan. Uusi ryhmä: iäkkäät pariskunnat, josta toinen omaishoitaja – tullaan valmiiseen pöytään tapaamaan toisia, saa itse vapautuksen sen päivän ruuan valmistuksesta.

Yhteisöruokailussa käy eläkeläisiä nauttimassa valmiin ruoan, aina ei tarvitse tehdä itse. Moni tulee etsimään seuraa ja vuorovaikutusmahdollisuuksia. Vapaaehtoistyö yhteisöruokailuissa on mainio paikka maahanmuuttajille harjoitella suomen kielen puhumista.

Moni vastaaja toi esille halun ja toiveen kehittää omaa toimintaansa. Yksi useamman mainitsema keino kehittämiselle oli yhteistyön lisääminen ruoka-aputoimijoiden ja lahjoittajienkin kesken.

Olisi hyvä kierrättää jakeluväkeä eri jakopaikoissa, jotta kaikki ideat ja asenteetkin(!) tulisi hyödyksi muillekin. Näkemällä ja kokemalla oppii. [--] Esim. pareittain me lähdetäisiin vaikka johonkin ev.lut. jakopaikkaan ja vastaavasti heiltä kaksi tulisi meille. Kyllä siitä saisi uutta puhtiakin vapaaehtoistyöhön.

Tulisi olla enemmän yhteistyötä useampien kauppojen ja toimijoiden kanssa. Elintarvikkeiden tuoreuteen tulisi kiinnittää enemmän huomiota, aika paljon tulee vanhentuneita tuotteita.

Ruoka-aputyötä tehdään suurella sydämellä ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Ruoka-avussa käyvät ovat kiitollisia avusta ja se on monille erittäin tärkeä apu. Yksi vastaaja totesi myös, että häpeä ruoka-avussa käymisestä tuntuu vähentyneen. Samanaikaisesti ihmisten hätä näkyi ruoka-avussa eri tavoin.

Henkilöt ovat tyytyväisiä saamaansa ruoka-apuun. Eikä sitä enää "hävetä" noutaa hävikkiruokaa.

Ruoka-apu on tärkeä apu jokapäiväisessä arjessa. Osallistujamme ovat pääsääntöisesti pienellä eläkkeellä sinnitteleviä ihmisiä. He käyvät viikolla useissa ilmaisruokatilaisuuksissa. Pienien apukassien jako on heille suuri lahja.

Ihmisten taloudellinen hätä ja turvattomuus lisääntyneet. Päihderiippuvuus ja sen tuomat seuraukset pahentuneet. Ruoka-avun kautta paljastuu paljon muuta tarvetta ja puutetta.

Tarve ruoka-avulle on selkeästi kasvanut. Ruoanhakijat ovat kiitollisia saamastaan avusta. Toisaalta myös huomaa ihmisten hädän toimeentulosta, mikä näkyy välillä ruokaa jonottaessa levottomuutena ja saatetaan pyrkiä saamaan parempi asema jonossa.

Lähteet

Kotiluoto, T. (2024). Valtakunnallisen ruoka-apukyselyn loppuraportti. Suomen Punainen Risti.

VN/13739/2025. Luonnos hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta. Viitattu 29.8.2025.

Tilannekatsauksen kokoamiseen osallistuneet organisaatiot ja yhteisöt

Järjestöt, yhdistykset ja säätiöt

A-kilta Uusikaupunki
Elämän avuksi ry
Etelä-Karjalan työ- ja asukastupayhdistys ry
Hakunilan kyläyhteisö y
Haminan ruoka-apu ry
Inkoon A-killat ry
Nuorittan nuorisoseura ry
Myllypuron Elintarvikeapu ry
Jyränkölän Setlementti
Jyväskylän Katulähetys
Järvipohjanmaan Risteyspaikka ry.
Kajaanin työvoimayhdistys ry
Kannelmäen kierrätyspiste
Dodo ry
Keravan Polku Ry
Keru yhteisöjääkaappi ry
Koivuhakaseura ry/Hyvänmielentori
Kokkolan päiväkeskus ry
Korson ruokapalvelu ry
KRIS Keski-Suomi ry
Kuopion ruoka-apu ry
Kylmäoja Ilola asukasyhdistys ry / Lastenkerho
Lappeenrannan Seudun Työnhakijat ry
Leipätiimi ry
LUUKKAAN PYSÄKKI RY
Lähimmäisen parhaaksi ry
Manna-Apu ry
Mieli Rovaniemen Seudun mielenterveys Ry /
Rovaniemen Neuvokas
Oriveden työttömät ry
Oulu Rajakyläyhdistys ry.
Parempi Arki ry
Pelastusarmeija Turun osasto

Pornaisten rauhanyhdistys
Pysäkki ry
Rajamäen kyläyhdistys ry
Dragsfjärds avdelning
Dagcentret Hyddan r.f
Elämän Eliksiiri ry
Eväitä Elämään ry
Hyvä apu ry
International Youth Cooperation Suomi
Joensuun Arjesta-Selviytyjät ry
Joensuun Siniristi ry
Kaksi Kalaa ry
Kankaanpään Toimitupa ry
Kello-Kiviniemialueen asukasyhdistys ry/Kellon
asukastupa
Kumppanuuskeskus Luotsi ry
Lähimmäisen Rakkaus RY
Mikkelin työttömät ry
MLL Mäntäsälän paikallisyhdistys
Mty Etappi ry
Pelastusarmeija Kajaanin osasto
PidäHuolta Avustukset ry
Rakkauden Valloittamat ry
Rauhan Majakka ry
Rauman Seudun Katulähetys ry
Rauman Seudun Työnhakijat ry
Saarijärven työttömät ry.
Samaria rf
Satakunnan Elämänleipä sinulle RY
Sinun seurakuntayhdistys Ry
Soinin ruoka-apu ry
SPR Alajärven osasto
SPR Borgå-Porvoon osasto
SPR Evijärven osasto

SPR Hattulan osasto
SPR Heinolan osasto
SPR Hirvensalmen osasto
SPR Huittisten osasto
SPR Hyrynsalmen osasto
SPR Hämeenlinnan osasto
SPR Iitin osasto
SPR Ilomantsin osasto
SPR Joensuun osasto
SPR Jyväskylän osasto
SPR Kaakkois-Suomen piiri
SPR Kaarinan osasto
SPR Kajaanin osasto
SPR Kangasniemen osasto
SPR Kankaanpään osasto
SPR Karhulan osasto
SPR Kehä-Espoon osasto / Raitin pysäkki
SPR Kolarin osasto
SPR Kontiolahden osasto
SPR Kurikka
SPR Kuusamon osasto
SPR Lapin piiri
SPR Malax avdelning
SPR Maskun osasto
SPR Meri-Lapin osasto
SPR Muonion osasto
SPR Nastolan osasto
SPR Nurmijärven osasto
SPR Oripään osasto
SPR Oulun piiri
SPR Pargas avdelning/Paraisten osasto
SPR Pelkosenniemen-Savukosken osasto
SPR Pellon osasto
SPR Pertunmaan osasto
SPR Petäjäveden osasto
SPR Pirkkalan osasto

SPR Porin osasto
SPR Posion osasto
SPR Puolangan osasto
SPR Rantasalmen osasto
SPR Rautavaaran osasto
SPR Satakunnan piiri
SPR Seinäjoen osasto
SPR Siilinjärven osasto
SPR Sonkajärven osasto
SPR Tohmajärven osasto
SPR Tuusniemen osasto
SPR Vimpelin osasto
SPR Virtojen osasto
Suolahden Työttömät ry
Suomen Caritas ry
Suomen Pelastusarmeijan säätiö sr/ Sosiaali-
palvelukeskus Hki
Sääksmäen Reserviläiset Ry
Toimintayhdistys Leppälintu Ry
Toivontähti ry
Tuiran yhteisötila
Turun seudun TSTry
Tuusniemen rukoushuoneyhdistys ry
Työpajayhdistys TEKÖ ry
Työttömien yhdistys Kiuruvesi
Vaasan ruoka-apu ry
Vantaan Apuraide ry
Vantaan Kuuloyhdistys ry
Vantaan NMKY ry
Vantaan Työnhakijat ry
Varissuon Työ ja Toiminta Vt ry
ViaDia Heinola ry
ViaDia Helsinki ry
ViaDia Härmänmaa ry
ViaDia Kitee ry
ViaDia Lahti ry

ViaDia Länsi-Uusimaa ry
ViaDia Oulu ry
ViaDia Pohjois-Savo ry
ViaDia Salo ry
ViaDia Seinäjoki ry
ViaDia Suolahti ry
ViaDia Uusikaupunki ry
ViaDia Äänekoski ry
Virvatuli ry
Yks puutarha ry, Turun Kylätalon ruokajakelu
Ylistaron helluntaiseurakunta
Ystäväntupa ry
YWAM Oulu
Ääneseudun Ilona ry

Evangelisluterilaiset seurakunnat

Asikkalan seurakunta
Hakunilan seurakunta
Hattulan seurakunta
Helsingin seurakuntayhtymä
Helsingin seurakuntayhtymä/W&F Snellu Café
Isojoen seurakunta
Juuan seurakunta
Jyväskylän seurakunta
Kallaveden seurakunta
Kankaanpään seurakunta
Kannuksen seurakunta
Karleby svenska församling
Keminmaan seurakunta
Kokkolan suomalainen seurakunta / Kokkolan seurakuntayhtymä
Kronoby församling
Kyrkslätts svenska församling
Liedon seurakunta
Lieksan seurakunta
Maarian seurakunta

Malmin seurakunta/Helsingin seurakuntayhtymä
Muhoksen seurakunta, Utajärven alueeseurakunta
Mustasaaren suomalainen seurakunta
Muuramen Mannatupa
Noormarkun seurakunta
Oulujoen seurakunta
Oulunkylän seurakunta
Pihtiputaan seurakunta
Pöytyän seurakunta
Rovaniemen seurakunta
Sonkajärven seurakunta
Suonenjoen Seurakunta
Tampereen eteläinen seurakunta
Turun Mikaelinseurakunta
Vaasan suomalainen seurakunta
Waste&Feast Malmi hävikkiruokaravintola/Helsingin seurakuntayhtymä
Äänekosken seurakunta

Muut seurakunnat

Alajärven Vapaaseurakunta
Alavuden Helluntaiseurakunta
Andreaskyrkan (AndreasHelps)
Elämän leipä
Euran helluntaiseurakunta
Evijärven Helluntaiseurakunta
Hakunilan kotikirkko / kotityö
Heinolan Helluntaiseurakunta
Helsingin ortodoksinen seurakunta
Helsingin Saalem-seurakunta
Huittisten Vapaaseurakunta
Hyvinkään Helluntaiseurakunta
Hyvinkään vapaaseurakunta
Hämeenlinnan Helluntaiseurakunta

Hämeenlinnan vapaaseurakunta/ViaDia Hämeenlinna ry

Ilmajoen helluntaiseurakunta

Ilomantsin Vapaaseurakunta

Joensuun ortodoksinen seurakunta

Järvenpään Vapaaseurakunta

Kalajoen vapaaseurakunta

Keiteleen helluntaiseurakunta

Kiuruveden helluntaiseurakunta

Lahden Adventtikirkko

Lammin Siion-lähetys ry

Lapinlahden helluntaiseurakunta

Lappeenrannan helluntaiseurakunta

Liesikappeli (Myyrmäen helluntaiseurakunta)

Liperin adventtiseurakunta

Lyhty seurakunta Halsua

Mäntän helluntaiseurakunta

Nokian helluntaiseurakunta

Oulun adventtiseurakunta

Piikkiön Adventtiseurakunta

Porin Helluntaiseurakunta

Rautavaaran helluntaiseurakunta

Riihimäen Kotikirkko

Vetelin-Halsuan helluntaiseurakunta

ViaDia ry Härmänmaa Lapua

Verkostot

Kiuruveden ruoka-apu

Keskusjärjestöt

Suomen Punainen Risti

Työttömien Keskusjärjestö ry

Hävikkitermiinaalit ja logistiikkakeskukset

Yhdessä katettu -ruoka-apuverkosto

Yhteinen pöytä

Operaatio Ruokakassi ry

Prikkakeskus

Stadin safka

Jyväskylän Suvanto ry

Tampereen Ruokapankki

Kunnat ja hyvinvointialueet

Keski-Uudenmaan ruoka-avun valtionavustus-hanke

Pohjois-Savon Hyvinvointialue

Turun kaupunki

Kyselyyn vastasi 271 eri organisaatiota, joista 35 ei halunnut nimeään julkaistavan osana tilannekatsausta. Kiitos kaikille kyselyyn vastanneille!

[Ruoka-apu.fi](https://ruoka-apu.fi)